

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. Qualis requiratur attritio ad effectum hujus Sacramenti?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

mentum; vel si de justificatione quæ sit in Sacramento fiat sermo, solum intendunt charitatem concomitantem ad justificationem requiri; quia nimirum licet dum peccator justificatur in Sacramento, non supponatur necessario diligens Deum super omnia, ex vi tamen Sacramenti constituitur talis, non actu, sed habitu, quia in eius susceptione charitas habitualis ei infunditur.

§ VI.

Corollaria præcedentis doctrina.

66. **E**X dictis confutata manet aliquorum sententia, qui asserunt, attritionem sufficere quidem ad valorem Sacramenti, non tamen ita ut ex ea sequantur immediate justificationem, sed quia vi Sacramenti penitens ex actu imperfecto attritionis transit infallibiliter ad actum perfectum contritionis, ut ad proximam dispositionem ad gratiam. Nam Tridentinum supra citatum non dicit attritionem esse sufficientem ad obtinendam contritionem, sed ad gratiam in Sacramento penitentia impetrandam disponere, quod de proxima dispositione intelligendum esse supra ostendimus; quia alioquin non bene compararet attritionem in Sacramento, cum contritione extra Sacramentum. Adde quod, Concilium loquitur de impetratione ineffabili, qualis est illa quæ habetur per Sacramentum. At omnis qui cum attritione accedit ad Sacramentum, non elicit infallibiliter actum contritionis, ut experientia constat, plures enim cum sola attritione ad Sacramentum accedentes, post absolutionem à peccatis, majorem de illis dolorem non sentiunt quam antea: Ergo &c.

67. Refellitur etiam ex dictis aliorum opinio, qui existimant requiri ad hoc Sacramentum attritionem quæ existimetur contritio. Nullus enim tenetur ad Sacramentum accedere cum majori dispositione quam de facto requiratur, ut patet in Baptismo, Eucharistia, & aliis Sacramentis. Sed re ipsa sola attritio requiritur ad Sacramentum penitentia, ut supra ostensum est: Ergo non est necessaria puta contritio, sed sufficit attritio etiam cognita & putata attritio.

68. Confirmatur: Si ad hoc Sacramentum necessaria esset attritio existimata contritio, illud non esset Sacramentum mortuorum, quia homini sibi conscio peccati mortalis nunquam liceret ad illud accedere, sed semper requireretur quod existimaret se esse vivum per gratiam.

69. Confirmatur amplius: Illa existimatio falsa ad hoc solum potest deservire, ut homo succedendo ad hoc Sacramentum cum sola attritione, excusetur à transgressione præcepti: At nullibi extat præceptum de non accedendo ad hoc Sacramentum cum sola attritione: Ergo non requiritur quod attritio existimetur contritio. Major patet, cum enim existimatio illa sit error, non potest esse dispositio, vel per se conducere ad disponendum hominem ad gratiam: Ergo ad hoc solum potest deservire, ut homo accedendo cum sola attritione, excusetur à transgressione præcepti. Minor verò suadet, quia tale præceptum nullibi habetur, neque in Scriptura, neque in Conciliis, neque in Patribus, neque in Traditione, neque ex ipsa hujus Sacramenti institutione colligitur, imò potius oppositum; cum enim hoc Sacramentum sit institutum ad conferendam primam gratiam, ac propterea Sacramenta mortuorum appellerentur, verisimile non est, Christum voluisse nos obligare ut ad illud accederemus cum contritione putata. Adde quod, si Christus po-

nitentem obligaret ad contritionem putatam, obligaret ad falsum, cum talis existimatio falsi sit, ac difformis objecto: Sed hoc dici nequit. Ergo nec illud.

Demum ex supra dictis colligitur, præceptum confessionis in lege Evangelica, successisse præcepto contritionis, non illud abrogando, sed in seipsum commutando, ita ut præceptum confessionis non obliget, quando præceptum contritionis servari potest. Pater hoc corollarium ex Tridentino loco supra §. 13. citato, ubi dicitur quod contritio quæ charitate perfecta à homine re. ouciliat Deo, prius quam Sacramentum penitentia actu suscipiatur, omni tempore necessaria ad impetrandam veniam peccatorum. attritio verò, quæ per se peccatorem ad justificationem perducere nequit, cum ad Dei gratiam in Sacramento penitentia impetrandam dispare. Quibus verbis non obscure innuitur, contritionem perfectam, quæ peccatorem etiam sine Sacramento actu suscepto justificat, necessariam fuisse ante institutionem Sacramenti penitentia, eique in lege nova successisse attritionem, quæ cum Sacramento penitentia præstat quod antea præstabat contritio.

ARTICULUS IV.

Qualis requiratur attritio ad effectum hujus Sacramenti?

Dico primò, ad effectum hujus Sacramenti requiritur attritio vera, & non sufficiens apprens seu existimata.

Probatur breviter: Attritio est materia hujus Sacramenti, sicut aqua est materia Baptismi: Sed ad valorem Baptismi requiritur vera aqua, & non sufficit apprens seu existimata: Ergo patet ad valorem & effectum Sacramenti penitentia necessaria est vera attritio, & non sufficit apprens seu existimata. Ex quo inferes, falsam esse aliorum Casuistarum sententiam, qui docent ad hoc Sacramentum sufficere posse voluntatem confitendi, & recipiendi absolutionem, ab omni homini dolore, dummodo penitens nullum actum habeat quo formaliter vel virtualiter adheret peccato: voluntas enim confitendi, & recipiendi absolutionem, præcisè sumpta, non est vera attritio.

Dico secundo, ad recipiendum effectum hujus Sacramenti, necessaria est attritio supernaturalis, quæ revera fit talis unde non sufficit attritio naturalis, quæ supernaturalis existimatur.

Prima pars probatur tum ex Tridentino scilicet cap. 4. dicente attritionem quæ peccatorem disponit ad gratiam in hoc Sacramento impetrandam, esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsam: quæ non conveniunt attritioni naturali. Tum etiam ratione fundamentali: Attritio enim ad hoc Sacramentum requiritur potest considerari, vel ut remotio peccati, vel ut dispositio ad gratiam: Sed quocumque ex his duobus modis consideretur, debet esse supernaturalis. Ergo &c. Major quoad secundam partem evidens est, quia dispositio debet ejus esse ejusdem ordinis cum forma ad quam disponit. Probatur verò quantum ad primam: Attritio enim ut est remotio peccati, debet retrahere omnem eversionem quam per peccatum peccator contraxit; unde cum in statu elevationis naturæ humanæ ad ordinem supernaturalem, homo per peccatum avertitur à Deo non solum ut à fine naturali, sed etiam supernaturali, illius retrahatio debet esse aliquo modo conversio ad finem etiam supernaturalem, subindeque supernaturalis.

73 Ex his probata manet secunda pars, cum enim attritio supernaturalis sit dispositio necessaria ad recipiendum effectum huius Sacramenti, ut iam ostensum est, hinc fit quod quantumcumque quis existimet se habere attritionem supernaturalem, si tamen revera illam non habeat, non sit sufficienter dispositus. Atqui Sacramenta non conferunt gratiam nisi sufficienter dispositis: Ergo, quantumcumque quis existimet se habere attritionem supernaturalem, si tamen illa careat, non recipit gratiam ex vi huius Sacramenti. Licet enim ei non ponat obicem positivè, quia propter ignorantiam invincibile excusatur, bene tamen negativè, quia caret dispositione necessaria.

Dices, Ille qui habet attritionem naturalem, B
74 habet motum contrarium peccato, scilicet aliqualem ejus detestationem: Ergo est sufficienter dispositus.

Respondeo negando Antecedens, quia (ut supra dicebamus) peccatum avertit à Deo, etiam ut à fine supernaturali; attritio verò naturalis, non convertit in Deum ut finem supernaturalem, etiam imperfectè. Ex quo inferitur, motivum attritionis quæ ad recipiendum huius Sacramenti effectum disponit, debere esse supernaturalem; nec fatè esse ad effectum sacramentalem obtinendum. Motivum naturale, Tum quia tale motivum assignat Tridentinum loco citato, ut scilicet concipiatur vel ex turpitudinis peccati consideratione (intelligit autem de turpitudine opposita alicui honestati supernaturali) vel ex gehennæ & pœnarum metu, nempe quatenus insignitur à Deo auctore supernaturali. Tum etiam, quia tale motivum est necessarium ad sufficienter retrahendum peccatum in hoc statu commissum. Ex quo inferes, dolorem de peccatis propter Deum auctorem naturæ elicitum, non esse sufficientem ad justificationis gratiam in hoc Sacramento obtinendam: tum quia talis dolor non est sufficiens ad tollendam aversionem à Deo ut auctore supernaturali: tum etiam, quia cum sit quoad substantiam naturalis, non est proportionatus & ejusdem ordinis cum gratia, subindeque non potest ad illam disponere, quia (ut supra dicebamus) dispositio debet esse ejusdem ordinis cum forma ad quam disponit.

75 Dico tertio, Attritio sacramentalis debet esse universalis circa peccata mortalia commissa non tamen est necesse ut sit universalis circa venialia.

Ratio est, quia nullum mortale in hoc Sacramento remitti potest sine attritione, cumque nullum mortale remitti possit sine ceteris, necessarium sequitur attritionem ad hoc Sacramentum requisitam, debere esse universalem de omnibus mortalibus, è contra verò cum unum veniale remitti possit sine alio, hæc universalis attritio non est necessaria in confessione venialium, sed fat erit E
attritio de uno tantum, ne frustretur Sacramentum, quod pro materia essentialiter requirit dolorem.

76 Non desunt tamen aliqui Authores qui affirmant, accedere ad hoc Sacramentum sine attritione omnium venialium, saltem quæ clavibus subiciuntur, esse mortale. quia (inquiunt) qui non dolet de omnibus venialibus à se confessis, proponit pro materia Sacramenti aliquid, quod non potest esse illius materia: Ergo sicut graviter peccaret ille qui hostiam papyraceam proponeret cum triticeis ad consecrandum; sic ille qui proponit in confessione aliqua venialia, de quibus non dolet, peccat mortaliter.

77 Verum hæc sententia videtur nimis rigida, Tom. V.

adeoque improbabilis, sicut enim peccata venialia non tenemur confiteri, ita ea possumus sine debito dolore Sacerdoti manifestare, non ad petendam absolutionem de illis, sed ad maiorem nostri confusionem & erubescenciam, dummodo ad validitatem Sacramenti, de aliquo sufficientem dolorem afferamus. Unde ad probationem in contrarium, nego Antecedens, ille enim qui sine dolore aliqua venialia in confessione manifestat, ea non proponit pro materia Sacramenti, nec constituitur de illis propriè, sed illa potius inter confitendum exponit; quod ut diximus, licet facere potest ad sui confusionem vel humiliationem, vel maiorem sui notitiam Confessario dandam: sicut etiam potest habitus suos vitiosos proensiones naturales, & peccandi occasiones, ac tentationes sibi occurrentes, aliaque multa quæ peccata non sunt, nec materia absolutionis, exponere licet & laudabiliter. Ex quo patet disparitas ad exemplum quod adducitur, consecratio enim Eucharistiæ refertur solum ad transubstantiationem, & effectum Sacramenti, unde non potest proponi aliquid ut consecrandum, quod materia consecrationis non est, nec proinde hostiæ papyraceæ cum triticeis misceri, & ad consecrandum offerri. E contra verò confessio non solum refertur ad absolutionem à peccatis, sed etiam tendit ad medendum infirmitatibus penitentis, ad regimen conscientie, novæque vitæ custodiam, ut ait Tridentinum sess. 14. cap. 8. Ex quo fit quod in confessione aliqua peccata venialia declarari possint, quæ non proponuntur ut materia Sacramenti penitentiae; subindeque etsi penitens de ipsis non doleat, non peccat mortaliter, dummodo atteratur & doleat de aliis, ne frustretur Sacramentum, quod pro materia habet dolorem, seu peccata cum contritione vel attritione confessa.

Dices, Ille qui non dolet de omnibus venialibus de quibus confitetur, reddit formam Sacramenti falsam, & Sacramentum irritum ex parte, quatenus frustrat illud virtute & effectu remissionis illorum: Ergo peccat mortaliter. 78

Respondeo negando Antecedens, quoad utraque partem: Licet enim aliquis non doleat de omnibus venialibus de quibus confitetur, non propterea reddit formam Sacramenti penitentiae falsam, quia sentus illius est, Absolve te à peccatis, quantum est ex me, secundum Christi institutionem, id est à peccatis quæ ritè confessus es cum sufficienti dolore & proposito. Neque etiam propterea Sacramentum est irritum ex parte, quia nihil deest quod sit necessarium ad illius valorem, quamvis non habeat tantum effectum quantum habere posset; quod non est contra reverentiam Sacramenti, neque malum per se, cum non teneamur accedere ad Sacramenta cum dispositione necessaria ad habendum effectum quantum habere possunt; puta accedere ad Eucharistiam cum summa dispositione, ut conferat gratiam, quantum conferre potest.

79 Ex dictis in hac conclusione intelliges, attritionem sufficientem ad gratiam justificationis in hoc Sacramento obtinendam, debere quidem omnem peccandi mortaliter voluntatem excludere, ut docet Tridentinum sess. 14. cap. 4. non tamen omnem affectum peccandi venialiter; quia nimirum licet gratia justificans nullum peccatum mortale compati possit, potest tamen simul stare cum peccatis venialibus, & cum affectu ad illa.

Dico quarto, attritionem sufficientem ad Sacramentum

eramentum poenitentiae, debere necessarium praecedere absolutionem, non tamen necessarium debere quoque praecedere confessionem.

80. Ratio primae partis est, quia absolutio sacramentalis est per modum sententiae judicialis, quae necessarium supponit accusationem rei: accusatio autem rei in hoc iudicio, integratur ex confessione & dolore poenitentis; cum enim sit iudicium voluntarium, & reconciliativum peccatoris cum Deo necessarium supponit utrumque, quia nec sine noticia peccatorum, potest Sacerdos poenitentem absolvere, nec sine cognitione doloris ipsum cum Deo reconciliare. Ex quo inferes, absolutionem datam sine prava contritione vel attritione, esse invalidam, & confessiones ita factas esse necessarium repetendas.

81. Probatur etiam secunda pars ex communi praxi fidelium, nam poenitentes credunt se suo muneri satisfacisse, dummodo atterantur, vel conterantur ante absolutionem: Confessarii quoque post audita peccata, poenitentes excitant ad dolorem & propositum imposterum non peccandis; & antequam ipsis absolutionem impendant, eos hortantur, ut actum contritionis vel attritionis eliciant; quod frustra fieret, si contritio vel attritio, deberet necessarium confessionem praecedere.

ARTICULUS V.

An, & quo jure, teneatur ille qui est in peccato mortali, elicere actum contritionis, & quandomodo obliget tale praeceptum?

§. I.

Prima pars quaestio duplici conclusione resolvitur.

Dico primò, speciali praecepto tenentur omnes qui sunt in peccato mortali, actum contritionis elicere; in lege tamen nova, sufficit attritio cum Sacramento.

82. Prima pars probatur, nam ut recte annotavit S. Thomas 3. part. quaest. 85. art. 5. ad 2. recta ratio distat ex triplici capite debere nos peccati poenitere. Primò ex lege iustitiae, ut satisfaciamus quantum possumus pro injuria illata. Secundò ex lege charitatis erga Deum, quae nos obligat ad Deum amandum super omnia, ac detestandum quicquid illi displicet, atque ad ipsius amicitiam recuperandam, si per peccatum eam perdidimus. Tertiò ex lege amoris proprii boni, quae tenemur nostris spiritualibus necessitatibus subvenire, aeternamque animae nostrae ruinam vitare. Prior obligatio est ex vi praecepti poenitentiae per se, aliae duae sunt ex praecepto charitatis, & ex praecepto spei, id est amoris boni nostri supernaturalis: Ergo omnes qui sunt in peccato mortali, actum contritionis elicere tenentur, speciali praecepto.

83. Confirmatur: Omnes tenemur speciali praecepto charitatis ad procurandam salutem spirituales proximo; in hoc enim fundatur praeceptum fraternae charitatis, & correctionis. Ergo à fortiori ad procurandam salutem spirituales nobis, quia arctiori vinculo tenemur nostram quam proximi salutem procurare. At contritio est necessaria ad salutem omnibus qui sunt in peccato mortali; quia salus nostra consistit in perfecta reconciliatione cum Deo, ad quam ne-

cessaria est contritio: Ergo speciali praecepto tenentur omnes qui sunt in peccato mortali, actum contritionis elicere.

Secunda pars patet ex dictis supra art. 7. ostendimus in lege nova attritionem cum Sacramento equivalere contritioni, & reddere hominem de attrito contritum: unde si ille qui est in peccato mortali possit suscipere Sacramentum poenitentiae, & justificari ac reconciliari Deo per attritionem, cum Sacramento, non obligatur ad contritionem, nisi forte in articulo mortis, de quo infra.

Dico secundò, praeceptum contritionis non esse tantum positivum, id est à sola Deo libera voluntate profectum, sed etiam naturale, iure ipsi naturali obliget. Ita D. Thomas 3. part. quaest. 84. art. 7. ad 1. ubi ait, *De iure naturali esse quod aliquis poeniteat de malis quae fecit*, Et quaest. 86. art. 6. ad ultimum, dicit poenitentem esse de iure naturali.

Ratio etiam id suadet. Primò quia iure naturali tenetur quisque satisfacere quantum potest pro injuria alteri illata: Ergo multo magis tenetur peccator per contritionem Deo satisfacere pro injuria quam peccando ipsi intulit. Secundò, quia sicut iure naturali tenemur jus divinum illatum servare, ita & laesum, quoad fieri potest, per poenitentiam reparare. Tertiò, quia sicut iure naturali tenemur amare Deum, ita & ejus amicitiam conservare, ac recuperare, quando illam per peccatum mortale amisimus. Denique quia iure naturali tenetur homo amare proprium bonum, ac proinde se liberare à tantomalo, quantum est peccatum, & aeternae damnationis periculum.

§ II.

Obiungunt obiectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: Praecepto speciali opponitur speciale peccatum: Atqui finalis impenitentia quae opponitur poenitentiae seu contritioni, non est speciale peccatum, sed tantum quadam circumstantia peccati illius, in quo peccator permanet, atque perseverat: Ergo non datur speciale praeceptum de poenitentia seu contritione.

Respondetur, impenitentiam finalem intelligi posse duplicem, Prima, quae est sola & modo in peccato permanentia seu continuatio, abstinendo ab eo quod peccator nolit de eo continere actum positivo contritionis, formali, vel virtuali, & haec est impenitentia finalis improprie dicta, quae non importat malitiam specie distinctam a malitia peccati quod continuatur, sed solum circumstantiam temporis, quae accidentariò tantum arguet peccati malitiam. Secunda est, quae ultra permanentiam in peccato, dicit formale vel saltem virtuale propositum voluntatis, nunquam poenitendi; & haec est speciale peccatum, oppositum speciali praecepto contritionis. Solutio est D. Thomae in 2. dist. 43. quaest. 1. art. 3. ad 3. ubi ait: *Sicut perseverantia dicitur dupliciter. Uno modo est virtus specialis, prout dicit propositum perseverandi in bono incepto usque ad finem. Et alio modo est circumstantia aliarum virtutum, quae ad mortem, ita etiam & impenitentia, secundum quod dicit propositum non poenitendi. Et species peccati in Spiritum Sanctum: secundum autem mortem quod dicit permanentiam in peccato usque ad mortem, negando peccati poenitentiam, si est actus*